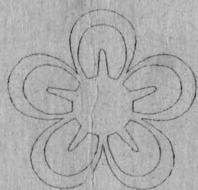


17(477)(082)

Л 64

*Літературознавство,  
"Просвіта" і духовний ідеал українця*

*(Матеріали всеукраїнської  
науково-практичної  
конференції)*



Кривий Ріг  
1994

В.І.Шанда, Г.І.Єлізаров, Л.Т.Жадько,  
 В.В.Булгаков, О.І.Демченко, Є.Д.Ющук,  
 В.М.Темченко, В.І.Риженко  
 Кривий Ріг

## УКРАЇНЬСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК ОПОРА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

В загальній проблематиці сучасної фундації незалежної України на всіх рівнях національного життя та, особливо, народної освіти, актуалізація української ментальності набуває суттєвого значення. Невідкладність: 1/закріплення у національній психології - а/ідеї національного відродження та самобутності українського народу; б/глибокого усвідомлення українцями себе, як великої нації; 2/руйнування стереотипів - а/неможливості існування самостійної української держави; б/звичних, нав'язаних пояснень історії України; в/хибких тлумачень національної психології; г/вторинності чи сільськості української культури вимагає вдосконалення всебічної підготовки вчителів і особливо розвитку їх духовності та національної гідності. Практично сформовані комплекси навчально-виховних засобів педагогічного вузу окреслюють тією чи іншою мірою ці невідкладні цілі формування духовності майбутніх учителів на основі проникнення їхньої свідомості у минуле національного життя, зв'язків з сучасністю та бачення осяжного майбутнього.

Звернення до історичних коренів, духовних витоків і засновків українського народу, національних цінностей та святинь /мови, побуту, звичаїв, традицій, обрядів, фольклору, вірувань, культури/ дозволяє не тільки розкрити сутність національного життя, але й пояснити сучасні модифікації національної ментальності, мови та культури, які багатofакторно деформувалися досить тривалий час. Така спрямованість формування духовності майбутніх учителів має закласти основи подолання нігілізму, песимізму в самосвідомості народу, забезпечити становлення оптимізму в національній психології. Сучасний стан національного розвитку підтверджує, що попри втрати державності, мови та культури - ідеї національної незалежності та відродження залишилися живими й одержали новий злет.

Ментальність українського народу /1/історично сформована, від глибоскої давнини до наших часів, сукупність усіх його інтелектуальних, психічних, духовних ознак та властивостей; 2/специфічне, притаманне народові, закладене в корінному етносі світо-

сприймання, світорозуміння з емоційними, естетичними домінантами та настановами діяльності в світі; 3/характерні для народу: а/здатність мислення; б/умонастрій; в/склад розуму; г/бачення світу/ - набуває особливого значення в системі створюваних засновків майбутнього України, під час виходу на стратегічні напрями новітньої історії в якості суверенної держави. Ментальність, як основа духовності, має стати міцною опорою творення нового характеру мислення, сприймання світу та діяльності в ньому кожної людини. Настанови соціально та екологічно свідомої поведінки, національної гідності в фаховій діяльності вчителів у системі народної освіти мають виходити з їх високої духовності. А це, безперечно, виявиться в прогресивних змінах національної психології.

Актуалізація української ментальності, в якості визначального фактору формування духовності майбутніх вчителів, вимагає спростування як хибних так і зловмисних, умоглядних стверджень про споглядальність, долепокірність, розгубленість чи загубленість української людини, руйнування української душі. Відродження мови, як душі народу, піднесення національного духу в сучасний період заперечують такі тенденції і оцінки української ментальності. Вони є свідченням того, що страхітливі деформації національної свідомості є перехідними. Твердження про те, що чарівність краєвиду та плодючість землі України породжували споглядальність та покірність долі були й залишаються помилковими тому, що дослідники врахували тільки деякі географічні фактори.

Український народ як спадкоємець давніх цивілізацій формувався на великій території помірного клімату, де холодні, сухі, жаркі вітри, сніги, морози, спека, дика природа, войовничі сусіди, міжусобні війни, постійно з віку у вік ніколи не сприяли спогляданню, покірності долі. Це було властиве деяким ізольованим племенам чи народам тропічної зони. Лише впертість, непокірність, стійкість, сила, мужність та багато інших якостей забезпечили наше національні творення та виживання.

Становлення духовності майбутніх учителів ми вбачаємо в широкій перспективній актуалізації всіх духовних надбань українського народу, в підготовці до усвідомлення та використання історично закладених резервів ментальності, орієнтації на творчу педагогічну діяльність для підвищення якості духовного життя.